

FERDINANDY GYÖRGY

A lyoni omnibusz

FERDINANDY GYÖRGY (1935) Miami

Hogy mások hogy vannak velem, nem tudom. Ami engem illet, egyre gyakrabban elbizonytalanodom. Elmúltam nyolcvanéves, hogy is van ez? Sorra veszem a régi időket, a sorsdöntő pillanatokat.

Csak a szépre emlékezem, ilyen a természetem. Ami bánat, bánatom ért, elfeledem. Legfeljebb a fordulópontok jutnak néha eszembe. Az, hogy mi lett volna, ha más irányba terelem a dolgaimat.

Hát ilyen fordulópont volt, nem is egy. Most hirtelen az egyik legfontosabb jut eszembe. A nap, amikor francia írószámom menthetetlenül félbeszakadt.

•

Nem volt valami könnyelmű elhatározás. Hogy külső erők okozták volna, azt sem mondhatom. Az igazság az, hogy még ma sem értem.

Már nyolc éve éltem menekültpapírokkal, idegenben. Voltam kőműves, rakódómunkás és utazó vigéc. Közben írtam tovább Ötvenhat történetét. Francia feleségem mondatról mondatra javítgatta a kezdetben még döcögő kéziratot.

Mégsem volt kilátástalan ez az élet. Első füzetem Del Duca-díjat nyert, párizsi kiadóm hat kötetre tervezte a szerződésemet. Azt hittük, hogy lassan véget érnek a nehéz idők. Aztán ment minden tovább. A nyomor vasmarka, így mondják, nem engedett. A honoráriumokból nem tudtam eltartani a családomat.

Ekkor jött ez a szalmaszálnyi remény. Meghívott előadónak egy trópusi egyetem. Nem sokat tétováztunk, felszámoltuk a diákéletemet. Volt egy vén Citroënem, belepakoltuk a kéziratokat és az akkor már két gyereket.

Még spanyolul kellett megtanulnom. Mindez télen történt, az évnytőig volt még hat hosszú hónapom. Egy szó, mint száz, útnak indultunk Spanyolország felé.

A könyvem amúgy is egyre lassabban haladt. Úgy gondoltam, hogy a trópuson, anyagi gondok nélkül, jobban fog alakulni a kézirat.

•

Délben indultunk, Elzász-Lotaringiából. Első nap Lyonig jutottunk, ahol feleségem édesanyja egy leánygimnáziumot vezetett. – Odatalálsz? – kérdezte Clo.

Nem tudta, hogy én már megfordultam Lyonban. Ott élt az első francia család, aki meghívott.

– Hamelinék! – vonogattam a vállam. Jean, a lyoni Le Progrès tulajdonosa.

– Honnan ismerted őket?

Hatórás autót állt előttünk, volt időm feleleveníteni a részleteket.

– Jeant nagyapám operálta – magyaráztam. Egy kisfiúnak azokban az időkben veszélyes műtét volt a mastoiditis.

– Nem értem! – rázta Clo a fejét. – Hogy kerültek oda?

– Egyszerűen. Az első világháború után Hamelin generális volt az antant budapesti parancsnoka. Nagyapám pedig a János kórház – az Újszentjános – professzora.

És így tovább. Csupa távoli, hihetetlen dolog.

– És ti? – kérdezte Clo. Azóta is tartottátok a kapcsolatot?

Belfort után a műút a Doubs völgyében kanyarog.

– Megtudták, hogy Strasbourgban tanulok. Jean küldött egy vonatjegyet. Náluk laktam, Lyonban, egy darabig.

– Ennyi? – kérdezte feleségem.

– Nem egészen. Valami állásfélét is felajánlottak nekem.

– Csak úgy?

– Elolvasták az első kézirataimat.

– Mire te?

– Visszautasítottam. Még nem beszéltem jól franciául.

– Mint általában – sóhajtotta Clo – a lehetőségeidet.

– Mint általában?

– Most is visszaszaladtál volna, amikor szólt a telefon!

– De nem szaladtam! – zártam le a témát.

Elhagytuk Bourgot, a Bresse fővárosát. Esteledett.

•

– Anyád vár? – kérdeztem.

– Remélem. Le kell fektetnünk a két gyereket!

Megérkeztünk. Anyósom szolgálati lakásában vetetett ágy várt, és meleg vacsora. Emlékezetes este volt. Aznap adták át a Saint-Exupéry irodalmi díjakat.

– Egy magyar menekültnek! – közölte a hírek után a rádió. Rosszul ejtették ki a nevemet. Azon kívül, hogy „magyar” és hogy „réfugié”, a bemondó nem ejtett ki semmit pontosan.

– Mon gendre! Vőmuram! – kiáltotta anyósom. Lehetséges? A nagydíj!

Itt volt az alkalom, végre büszke lehetett ránk. Eddig soha nem tartott jó partinak. Végül is a Lycée Lumière igazgatónője volt. Most végre eldicsekedhetett volna velem.

Én azonban tudtam, hogy nem jár jutalommal a díj. Megint csak az elismerés. A papírok. Aztán kezdődik minden előlről. A diákokthonok és az egyetemi menzák cifra nyomora.

– Itt adják át, Lyonban! – könyörgött anyósom.

Minket azonban még az sem lelkesített, hogy itt, Lyon közelében él az író családja, és hogy másnap itt adják át a világháborús mártírról elnevezett díjakat. Úton voltunk, tanári állás várt rám Amerikában.

– Nem veszem át! – jelentettem ki. – Holnap továbbutazom.

Clo rám mosolygott. Kiürítettük a két pezsgőspoharat.

•

Nem tagadom, álmatlanul töltöttem az éjszakát. Itt volt megint előttem egy lehetőség. Ha nem állok tovább. Ha francia maradok.

– Gondoljátok meg! – sóhajtott anyósom.

De ezúttal Clo is velem tartott.

– Tudod, mama – legyintett –, ez is csak üres szóbeszéd. Ebből már elégünk van. Majd, ha befejeztük a kéziratot!

Hajnalban – még sötét éjszaka volt – bent ültünk ismét a kocsiban. Az árusok bódéi korán nyitottak. Kiszálltam, megvettem Hamelinék napilapját. A Progrés friss kiadása már a díjmról tudósított.

A marseille-i út bejáratánál még egyszer megálltam. Talán szégyenkezve, de mégiscsak megvettem a Figarót és a Libérationt, az összes párizsi lapot.

Clo felolvasta a sok azonos hírt. Délben már elhagytuk Perpignan, délután pedig átléptünk a határon. A spanyol vámosok lepecsételték kék menekültpasszusomat.

Barcelonában szálltunk meg. Lélegzetállítóan szép volt ez az este. Clo lefektette a két gyereket, átöleltük egymást. A Saint-Exupéry-díj már eszünkbe sem jutott.

•

Postscriptum. Barcelona Horta nevű külvárosában béreltünk lakást. Egyszerre szakadt a nyakunkba a spanyol és a katalán. Franciatudásom eközben – mint a tanult nyelvek általában – elbizonytalanodott. Magyarul álmodtam újra, és magyarul írtam tovább a történetemet.

Íme a nap, amikor francia íráságom menthetetlenül félbeszakadt.

